

V návrhu poslankyne Záborskej (č. 1250) ide o ohrozenie zdravia žien, nie o pomoc.

21. jún 2023, Možnosť voľby, Stručná analýza návrhu č. 1250

Prijatie návrhu by malo v praxi nasledovné škodlivé následky:

1. Ženy by museli čakať na vykonanie interrupcie 48 hodín aj v prípadoch, keď je ich život alebo zdravie v ohrození. Záborská sa tento fakt snaží zakryť tým, že navrhuje výnimku, ktorou by bolo tzv. bezprostredné ohrozenie života alebo zdravia. Čo znamená bezprostredné však nie je jasné.

Na Slovensku v súčasnosti platí 48 hodinová čakacia doba pred vykonaním interrupcie na žiadosť. Poslankyňa Záborská ich namiesto odstránenia navrhuje rozšíriť na všetky interrupcie, teda aj na tie, ktorých vykonanie by bolo potrebné na odvrátenie ohrozenia života alebo zdravia žien alebo keď je ohrozený zdravý vývoj plodu alebo ak ide o genetický chybný vývoj plodu (tzv. interrupcie zo zdravotných dôvodov). Navrhuje jedinú výnimku a tou je *bezprostredné* ohrozenie života.

Nie je však zrejmé, ako by sa v praxi vyhodnocoval pojem „bezprostredné“ ohrozenie zdravia a života. Zdravotnícki pracovníci a pracovníčky sa preto pri posudzovaní toho, čo predstavuje „bezprostredné ohrozenie zdravia a života“, môžu názorovo rozchádzať a z obáv pred prípadným postihom by váhali s bezodkladným vykonaním zákroku zo zdravotných dôvodov.

V praxi by to znamenalo, že pri interrupciách zo zdravotných dôvodov by lekári a lekárky boli takto nútené odďaľovať poskytovanie zdravotnej starostlivosti, a tým ohrozovať zdravie žien. Tento návrh tak porušuje princíp právnej istoty a priniesol by závažné problémy do aplikačnej praxe.

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

Svetová zdravotnícka organizácia odporúča štátom, aby čakacie doby zrušili. Výbory OSN ako aj komisárka Rady Európy pre ľudské práva opakovane vyzvali Slovensko, aby požiadavku povinnej čakacej doby pred vykonaním interrupcie odstránilo, v súlade s odporúčaním Svetovej zdravotníckej organizácie.

2. Návrh by vytvoril priestor na poskytovanie zaujatých, medicínsky nepresných a stigmatizujúcich informácií.

Umožnil by, aby informácie, ktoré majú lekári a lekárky poskytovať ženám v rámci povinného poučenia pred interrupciou, mohli vyhotovovať aj organizácie, ktorých zámerom je obmedzovať reprodukčné práva, vrátane cirkví a náboženských spoločností. V praxi to bude znamenať, že ženy budú zo zákona podrobené poučeniu, ktoré nebude založené na medicínsky presných informáciách, ale naopak na nábožensky podfarbených, manipulatívnych a skreslených informáciách.

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

Svetová zdravotnícka organizácia odporúča štátom, aby čakacie doby zrušili. Výbory OSN ako aj komisárka Rady Európy pre ľudské práva opakovane vyzvali Slovensko, aby požiadavku povinnej čakacej doby pred vykonaním interrupcie odstránilo, v súlade s odporúčaním Svetovej zdravotníckej organizácie.

3. Návrh prináša povinnosť uvádzať citlivé osobné údaje vrátane dôvodu podstúpiť interrupciu

Predkladateľky a predkladatelia navrhujú doplniť Zákon č. 153/2013 Z.z. (Prílohu 3) tak, aby sa v rámci **povinného hlásenia o spontánnom potrate a umelom prerušení tehotenstva poskytovali údaje aj o iných ako zdravotných dôvodoch umelého prerušenia tehotenstva** (napríklad nepripravenosť byť matkou, želaný počet detí už bol dosiahnutý, tehotenstvo je následok náhodnej známosti). Povinnosť uviesť dôvod, pre ktorý sa žena rozhodla prerušiť tehotenstvo a požiadať o interrupciu, je v rozpore s §4 zákona č. 73/1986 Zb., ktorý zaručuje právo na prístup k interrupcii bez potreby špecifikácie dôvodov. Táto povinnosť je tiež v rozpore s ľudskoprávnymi a zdravotníckymi štandardmi, podľa ktorých sa má interrupcia poskytovať spôsobom, ktorý rešpektuje súkromie a dôstojnosť človeka.

Podrobný zoznam dôvodov na ukončenie tehotenstva ktorý predkladateľka navrhuje je uvedený v Dôvodovej správe návrhu na s. 7. Zoznam navrhovaných kategórií dôvodov interrupcie vrátane citlivých údajov zo života žien je navyše nepresný, neúplný a bez skúmania širšieho kontextu málo výpovedný a môže byť zneužitý na ďalšie potlačanie reprodukčných práv žien.

Poskytovanie údajov bude súčasťou povinného hlásenia súvisiaceho s ukončením tehotenstva (Žiadosť o umelé prerušenie tehotenstva a hlásenie potratu), ktorý musia lekári a lekárske vyplniť a odoslať.

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie a jej [najnovšieho Usmernenia pre interrupčnú starostlivosť](#), zbieranie údajov by nemalo byť súčasťou procesu žiadania o interrupciu, ale predmetom nezávislého výskumu. Vhodnou alternatívou je dobrovoľný a anonymizovaný výskum reprodukčného správania populácie, ktorý by realizovala nezávislá organizácia. Už súčasný formulár *Hlásenie o poskytnutí informácii o umelom prerušení tehotenstva* obsahuje množstvo údajov, ktoré lekári a lekárske posielajú na štatistické účely a spracovanie Národnému centru zdravotníckych informácií.

V tejto súvislosti výbory OSN opakovane vyzvali slovenskú vládu, aby zabezpečila riadnu ochranu súkromia a dôverných osobných údajov pacientok, ktoré podstupujú umelé prerušenie tehotenstva.

4. Návrh súvisiaci s podmienkou informovaného písomného súhlasu zákonného zástupcu v prípade interrupcií dievčat do 18 rokov ešte viac vzd'ľahuje SR od ľudskoprávných a zdravotných štandardov

V súčasnosti platia v SR dva právne režimy súhlasu s vykonaním interrupcie u mladých dievčat, ktorých dopadom je rozdielna prax. Ide o úpravu v Zákone o UPT (č.73/1986 Zb.) a v Zákone o zdravotnej starostlivosti (č. 576/2004).

Táto nejednotná právna úprava umožňuje v praxi dievčatám vo veku blízkom plnoletosti (16 až 18 rokov) podstúpiť interrupciu bez súhlasu zákonného zástupcu, pričom sa po vykonaní interrupcie zákonný zástupca o tom vyrozumie (postup podľa Zákona o UPT).

Tabuľka 15: Prehľad právnych režimov súhlasu s výkonom UPT

	zákon o UPT	zákon o zdravotnej starostlivosti
dievčatá mladšie ako 16 rokov	Žene, ktorá nedovŕšila šesťnásť rokov, možno umelo prerušiť tehotenstvo podľa § 4 so súhlasom zákonného zástupcu, prípadne toho, komu bola zverená do výchovy.	V prípade, ak ide o neplnoletú osobu, je podmienkou vykonania UPT okrem písomného informovaného súhlasu [dievčaťa] aj písomný informovaný súhlas zákonného zástupcu neplnoletej osoby po predchádzajúcom poučení.
dievčatá staršie ako 16 rokov a mladšie ako 18 rokov	Ak bolo podľa § 4 umelo prerušené tehotenstvo žene vo veku od šesťnásť do osemnásť rokov, vyrozumie sa o tom zdravotníckej zariadenie jej zákonného zástupcu.	

Poslankyňa Záborská navrhuje v čl. 6, bod 4 návrhu nové znenie, ktorým by zrušila ustanovenie v zákone o UPT (vyššie v ružovom rámečku) a ponechala iba platnú úpravu súhlasu podľa Zákona o zdravotnej starostlivosti.

Vytvára tak priestor pre prax prísnejšej úpravy, čiže sa bude postupovať už len podľa ustanovenia, ktoré je regresívnejšie a vyžaduje písomný súhlas zákonného zástupcu neplnoletej osoby, a teda aj u dievčat od 16 do 18 rokov. V praxi to môže znamenať, že všetky neplnoleté osoby by mohli byť svojimi rodičmi nútené pokračovať v nechcenom tehotenstve. To obmedzuje právo mladých žien blízkych veku plnoletosti slobodne sa rozhodovať o svojom tehotenstve, a je v rozpore s celou škálou ďalších ľudských práv a lekárskeho štandardov.

Čo hovoria lekárske a ľudskoprávne štandardy:

WHO v súvislosti so súhlasom tretej osoby odporúča štátom, aby interrupcia bola dostupná na žiadosť ženy či dievčaťa bez nutnosti súhlasu iného človeka alebo inštitúcie. A dodáva, že hoci môže byť zapojenie rodiča do rozhodovania ohľadom interrupcie nápomocné, **samotné rozhodnutie o interrupcii musí vychádzať z hodnôt a preferencií osoby, ktorá interrupciu podstupuje, a nesmie byť vynútené požiadavkou na súhlas tretej strany.**

Rovnako **Výbor pre práva dieťaťa**, ktorý monitoruje dodržiavanie Dohovoru o právach dieťaťa, vyslovil vo svojich zisťovacích zisteniach k SR znepokojenie nad “Zákonnou požiadavkou na súhlas rodičov v prípade všetkých adolescentných dievčat mladších ako 18, ktoré si želajú podstúpiť interrupciu” a **vyzval Slovensko, aby “odstránila požiadavku na súhlas rodiča s interrupciou”** (Záverčné odporúčania ku Konsolidovanej tretej, štvrtej a piatej periodickej správe Slovenska, 2016, bod. 40 a 41). Namiesto toho, aby sme konsolidovali našu legislatívu s týmito štandardami, návrh poslankyne sa im vzdáľuje.

5. Návrh by umožnil dotovať zo štátnych peňazí cirkevné a iné organizácie, ktorých cieľom je presvedčať ženy, aby nepodstupovali interrupcie a ktoré bojujú proti reprodukčným právam žien.

Predkladateľky navrhuje doplnenie Zákona č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky, čo by v praxi znamenalo financovanie organizácií, ktoré poskytujú tzv. poradenstvo ženám zvažujúcim podstúpenie interrupcie. Z praxe je známe, v akom kontexte tieto organizácie pracujú: snažia sa o čoraz väčšie oklieštenie reprodukčných práv a iba málokto môže veriť tomu, že poskytnú ženám nezaujaté informácie. Štát by tak priamo podporoval poskytovanie nábožensky podfarbených, zaujatých, neodborných informácií a posilňoval ovplyvňovanie a vytváranie nátlaku na ženy, aby interrupciu nepodstúpili, keď si ju želajú, alebo ju zvažujú,

Jednou z organizácií, ktoré by po schválení mali na takéto dotácie od štátu nárok, je aj Fórum života, ktorého členkou predsedníctva je práve poslankyňa Anna Záborská. To vytvára veľké otázky o konflikte záujmov či zneužívaní poslaneckého mandátu na presadzovanie vlastných záujmov.